

ВІДГУК
офіційного опонента Ізжко Євгенії Станіславівни на дисертацію
Тараненко Крістини Сергіївни

«Моніторинг якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології у процесі вивчення фахових дисциплін», представлену на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю
13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

Реформування освіти в Україні передбачає створення високоефективного механізму забезпечення її якості, зокрема, запровадження сучасних технологій моніторингу якості професійної підготовки. Методики тестового моніторингу як засоби об'єктивного та неупередженого контролю знань дозволяють ефективно отримувати широкий спектр навчальних результатів, забезпечувати контроль у його розумінні як перевірки і встановлення оперативних зворотних зв'язків. Усвідомлене, планове, поетапне спостереження, фіксація вербальних і практичних дій студентів із метою з'ясування рівня набуття ними професійного досвіду, якісного опанування програмовим матеріалом, оволодіння теоретичними і практичними знаннями, навичками й уміннями підтримує та стимулює формування у майбутніх фахівців особистісних і професійних якостей та цінностей.

У своєму дослідженні К.С. Тараненко, обґрунтовуючи потребу в удосконаленні моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології, аналізує значний масив праць учених європейських країн, матеріали авторитетних міжнародних організацій у сфері професійної освіти (ЮНЕСКО, ЮНІСЕФ, ПРООН, Рада Європи, Організація європейського співробітництва та розвитку, Міжнародний департамент стандартів тощо) та розкриває актуальні проблеми, пов'язані з компетентісно зорієнтованим підходом до формування змісту освіти і вимогами до якості професійної підготовки бакалаврів філології.

Імпонує в дослідженні те, що для розв'язання поставлених завдань здобувачкою використано широкий комплекс методів науково-педагогічного дослідження (теоретичні: вивчення інформаційних джерел і документів, аналіз, синтез, порівняння змісту освітньо-професійних програм, підручників, посібників, систематизація даних, системно-структурне моделювання, узагальнення (для уточнення й модифікації понять, виявлення стану розробленості проблеми, обґрунтування моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх філологів у процесі вивчення фахових дисциплін); емпіричні: спостереження, бесіди, експертні оцінки, анкетування, тестування, педагогічний експеримент, вивчення й узагальнення аспектів педагогічного досвіду (для забезпечення ефективного впровадження розробленої в ході теоретичного пошуку педагогічної моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології в процесі вивчення фахових дисциплін); статистичні: методи математичної статистики – середніх величин, попарного порівняння експериментальних даних, критерії Вілкоксона-Манна-Уїтні та Крамера-Уелча для перевірки достовірності

отриманих експериментальних результатів), що робить дисертацію теоретично виваженою та технологічно переконливою.

У науковій новизні роботи Тараненко К.С. з високим ступенем наукової зрілості визначає педагогічну сутність провідних поняттєвих конструктів дослідження («професійна компетентність майбутніх бакалаврів філології» як особистісно-професійна структура якостей, особливий стан готовності до професійної діяльності, що відображає знання, уміння, досвід продуктивної діяльності під час застосування методів фахової взаємодії й виконання виробничих, організаційних та технологічних завдань; «комп'ютерний моніторинг якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології» як автоматизований процес вимірювань стану сформованості компонентів і рівнів професійної компетентності майбутніх фахівців програмно-технічними засобами, здатний організувати мережевий зворотний зв'язок між викладачем та студентам для отримання проміжних підсумкових даних з комплексу фахових дисциплін, реалізований об'єктивною перевіркою й оцінюванням набутих компетентностей, чіткою фіксацією отриманих результатів); послідовно розвиває методи й засоби інтегрованого вивчення майбутніми бакалаврами філології інформаційних матеріалів основних фахових дисциплін з іноземних мов, форми контролю знань студентів. Дослідниця пропонує для широкого педагогічного загалу низку комп'ютерних тестових методик із завданнями й матеріалами для діагностики стану фахової компетентності майбутніх бакалаврів філології (спеціальностей «перекладач з англійської (німецької) мов», «учитель» із кваліфікаційними можливостями у сфері державної мови, основної іноземної й другої іноземної мов).

Обґрунтування обраної теми дисертації є методологічно, теоретично й технологічно переконливим, а сукупність завдань для її вирішення сприяє розкриттю проблеми та досягненню мети дослідження.

Аналіз основних положень дисертації переконливо свідчить про досягнення мети і розв'язання всіх завдань дослідження. Зміст роботи відповідає поставленій меті і завданням; висновкам, представленим у дослідження, властиві повнота та логічність викладу, належний рівень обґрунтованості й об'єктивності. Достовірність одержаних даних підтверджується теоретико-методологічною обґрунтованістю вихідних положень дослідження, застосуванням сучасних методів, апробацією та впровадженням результатів роботи в практичну діяльність вищих військових закладів освіти, продуманою логікою викладу матеріалу, широтою й різноманітністю опрацьованої джерельної бази.

Наукові положення і пропозиції дисертаційного дослідження К.С. Тараненко сформульовано чітко й послідовно, вони є аргументованими та змістовними.

У першому розділі роботи позитивним вважаємо вивчення й систематизацію накопиченого в педагогічній науці значного досвіду розв'язання проблем професійної підготовки філолога як майбутнього вчителя та викладача іноземних мов (присвячені праці Н. Бабиц, С. Деркач, Н. Косенко, О. Кучерявої, С. Литвинової, С. Мартиненко, В. Пасинок, О. Першукової,

В. Погребняка, О. Русанової, О. Семеног, І. Соколовської та ін.). Дисертанткою визначено, що останнім часом з'ясовують особливості формування різних аспектів професійної компетентності майбутніх учителів та викладачів різного фаху С. Амеліна, О. Дубасенюк, А. Маркова, Л. Кравченко, Н. Кузьміна, В. Лозова, Л. Мітіна, О. Пометун, Г. Троцько Т. Сущенко, О. Слоньовська, Н. Янчукова та ін.

У ході аналізу українського й зарубіжного досвіду моніторингу якості професійної підготовки майбутніх філологів нею констатовано, що сучасні вітчизняні дослідники виявляють значний інтерес до різних аспектів моніторингу якості освіти в передових країнах світу – Канади, Польщі, США, країн Європейського Союзу тощо (І. Балицька, С. Боднар, Л. Волосович, С. Деркач, І. Майорова, Н. Мукан, В. Погребняк, Н. Савчак, О. Слоньовська, Т. Шкваріна та ін.); виокремлено аспекти досвіду Польщі й Канади, засновані на принципах національної самобутності, забезпеченні глибоких знань рідної та іноземних мов; представлено основні принципи опису кваліфікацій майбутніх філологів, які містять систему компетентностей, типологію навчальних курсів і їх модульне наповнення, а також моделі розподілу навантаження в кредитах. Ефективною визначено комунікативно-компетентнісну модель навчання іноземних мов, запропоновану дослідниками Торонтського університету М. Кенелом і М. Свейном, та досвід освітніх моніторингових досліджень Сполучених Штатів Америки, Нідерландів, Німеччини, Австрії, Греції, Фінляндії.

З'ясовано, що підхід до моніторингу якості освіти за кордоном має дві провідні традиції: «англійську» – використання тестового контролю й рейтингу; «німецьку» – в основі якої усне екзаменування у формі діалогу. Англійський письмовий підхід дістав додаткову підтримку в документах Болонського процесу. Дослідниця доходить висновку, що цей підхід має перспективі впровадження у ВЗО України.

Аналіз К.С. Тараненко вітчизняних науково-методичних матеріалів із проблеми виявив переваги ефективних типів тестових завдань, умови їх використання, методи оцінювання таких завдань, бачення стандартизованих тестів і результатів тестування як провідного засобу моніторингу якості фахової підготовки майбутніх бакалаврів філології.

До переваг другого розділу роботи відносимо те, що у процесі розроблення ефективної моделі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології у процесі вивчення фахових дисциплін дисертанткою з'ясовано методом систематизації навчальних планів, що провідними навчальними дисциплінами фахової підготовки філологів є: теоретична граматики; теоретична фонетика; лексикологія; стилістика; теорія і практика перекладу; лінгвокраїнознавство; історія, географія, культура країни, мова якої вивчається; практика усного та писемного мовлення тощо. Показниками якості професійної підготовки вважають очікувані й вимірювані конкретні досягнення студентів, тобто що здатний робити майбутній філолог (випускник) після завершення окремого етапу або навчання загалом.

Основні фахові дисципліни представлено поетапно: І етап підготовки

(початковий) – I–II курси навчання; II етап підготовки (основний) – III–IV курси навчання, визначено наскрізні навчальні дисципліни обох етапів; цим етапам відповідають етапи моніторингу якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології. У процесі створення моделі дослідницею адаптовано й удосконалено освітньо-професійні програми спеціальностей 014 Середня освіта (Мова і література англійська) і 035 Германські мови та літератури (переклад включно), навчальні плани підготовки майбутніх бакалаврів філології, що дало змогу забезпечити етапність і неперервність процесу моніторингу. Позитивом пропонованої роботи є також те, що відповідно до кваліметричної факторно-критеріальної схеми моніторингу (Г. Азгальдов, В. Циба) у критеріально-діагностувальному блоці моделі представлено рівневі характеристики якості знань майбутніх бакалаврів філології (високого, достатнього, середнього, низького ступенів їх вираженості), а діагностувальний складник реалізовано в різноманітних діагностично-контролювальних заходах (поетапна систематизація успішності студентів із навчальних дисциплін початкового й основного етапів; експертна перевірка готовності до творчих видів роботи; комп'ютерне тестування – поточне, семестрове, підсумкове; узагальнення результатів усіх модульних контрольних робіт). Сукупність усіх завдань за провідними розділами фахових дисциплін визначено як основу підсумкової контрольної роботи після завершення II курсу навчання (початкового етапу моніторингу) та використання цих результатів як проміжних на початку III курсу (основного етапу моніторингу). Як інструмент оперативного керування процесом фахової підготовки дослідницею вдало і доречно застосовано комп'ютерне тестування, що розширилоє можливості контролю та форм оцінювання рівнів компетентності майбутніх філологів і стало альтернативою традиційним методам перевірки знань студентів. Серед варіантів комп'ютерних тестових завдань на II етапі моніторингу якості професійної підготовки майбутніх філологів у процесі вивчення фахових дисциплін нею використано: закритої форми; відкритої форми; на встановлення відповідності (логічних пар); на встановлення правильної послідовності елементів, дій, подій, тощо. У руслі обраних педагогічних умов упровадження моделі моніторингу (розробка комплексу наскрізних показників якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології та забезпечення постійного представлення інформації для оперативного корегування результатів підготовки) запропоновано види комп'ютерного тестування: поточне (перевірка знань, отриманих за час вивчення нового матеріалу, його повторення, закріплення та практичного застосування); тематичне (після вивчення теми, розділу для систематизації знань); періодичне/модульне (контроль за розділом навчальної дисципліни); підсумкове (контроль у кінці навчального року; контроль з усього курсу навчальної дисципліни; комп'ютерне тестування з державної атестації).

У третьому розділі дисертації К.С. Тараненко в структурі експериментальної роботи передбачено три класичні послідовні стадії: констатувальну (виявлення ставлення студентів, викладачів фахових дисциплін і представників адміністрації (деканів, заступників деканів, завідувачів кафедр) до проблематики формування професійної компетентності в умовах моніторингу

якості професійної підготовки; визначення стану сформованості складників компетентності майбутніх фахівців; забезпечення впровадження обгрунтованої моделі моніторингу в процесі вивчення фахових дисциплін); формувальну (безпосередня реалізація моделі); контрольну (визначення динаміки показників ефективності моделі). Результати визначення нею ефективності авторської моделі моніторингу продемонстрували усвідомлення всіма учасниками процесу професійної підготовки значення системного моніторингу якості знань. Провідними діагностувальними процедурами моніторингу якості професійної підготовки стали анкетування, дослідницьке спостереження, письмове й усне опитування, бланкове та комп'ютерне тестування.

Практична реалізація наукових і організаційно-методичних засад моніторингу забезпечила мотиваційну установку студентів на системне формування комунікативної культури, викладачів і адміністрації – на сприятливі педагогічні й психологічні чинники самореалізації фахівців, а в сукупності сприяла розв'язанню наукового завдання забезпечення ефективного моніторингу якості професійної підготовки майбутніх філологів у процесі вивчення фахових дисциплін.

Достовірність отриманих даних і правильність сформульованої мети дисертації належно перевірено засобами розрахунків відповідних статистичних критеріїв, тому результати дослідницько-експериментальної роботи дають підстави стверджувати, що мету дослідження досягнуто, поставлені завдання реалізовано.

Аналіз публікацій К.С. Тараненко свідчить, що основні положення та висновки дисертаційної роботи викладено в 10 працях, із яких: 4 – статті в наукових фахових виданнях України, 2 – статті в зарубіжних виданнях, 2 – статті в інших виданнях, 2 – матеріали конференцій.

Публікації висвітлюють провідні наукові положення дисертації, зокрема ті, які авторка відобразила в меті, завданнях і науковій новизні.

Таке представлення результатів наукової роботи загалом є достатнім. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає вимогам до кандидатських дисертацій, затвердженим Постановою Кабінету Міністрів України від 24.07.2013 р. № 567.

Ознайомлення з текстом автореферату дисертації свідчить, що за структурою, змістом та оформленням він відповідає сучасним вимогам МОН України; у тексті автореферату дисертації відображені основні положення, зміст, результати і висновки проведеного К.С. Тараненко дисертаційного дослідження. Зміст автореферату та основні положення дисертації є ідентичними.

Позитивно оцінюючи дисертацію, відзначимо окремі дискусійні питання та висловимо такі побажання:

1. У дисертації декілька разів знаходимо абзаци з переліками прізвищ відомих українських і зарубіжних дослідників. Можливо, варто було б біля кожного прізвища поставити посилання на праці цих авторів або на колективні роботи з їхньою участю.

2. На наш погляд, у дисертації недостатньо представленою є така форма оцінювання якості професійної підготовки, як відносне оцінювання у вигляді

самооцінки та взаємооцінки студентами рівнів сформованості компонентів фахової компетентності – як у теоретичному, так і в практичному аспектах.

3. На нашу думку, в додатках до роботи не вистачає деталізованих методичних рекомендацій стосовно таких технологічних аспектів моніторингу, як: застосування діагностувальних методів; поетапна специфіка організації комп'ютерного тестування майбутніх філологів; наскрізне узагальнення комплексу отриманих даних у розрізі кожної з визначених основних фахових дисциплін (підрозділ 3.1).

4. Дисертація не позбавлена мовленнєвих огріхів, список джерел потребує більш ретельного узгодження в руслі сучасних вимог.

Маємо проте зазначити, що вказані рекомендації і зауваження не знижують загального позитивного враження від дисертаційної роботи. К.С. Тараненко, яка є завершеним науковим дослідженням, виконаним авторкою самостійно на актуальну тему, містить нові науково обґрунтовані результати, що в сукупності вирішують важливе наукове завдання і мають можливості практичного використання в системі вищої освіти України. Дисертацію виконано нормативною національною науковою мовою.

Вважаємо, що дисертація «Моніторинг якості професійної підготовки майбутніх бакалаврів філології у процесі вивчення фахових дисциплін» є самостійною науковою роботою, яка за своїм змістом, рівнем новизни й практичним значенням отриманих результатів відповідає сучасним вимогам МОН України до робіт такого виду, а її автор – Тараненко Крістіна Сергіївна – заслуговує присудження наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти.

Офіційний опонент
кандидат педагогічних наук,
старший викладач кафедри філології та перекладу
Дніпропетровського національного університету
залізничного транспорту
імені академіка В. Лазаряна

Сідітис К.М.Н. Івано

Особистий підпис: *С.С. Іжко*

засвідчую
Начальник загального відділу Дніпропетровського
національного університету залізничного
транспорту імені академіка В.Лазаряна

20 р.

НАЧАЛЬНИК ВІДДІЛУ
Дніпропетровського національного
університету залізничного транспорту
імені академіка В.Лазаряна

15.11.2019

В.М. Баркалов

